

Suomen kieli vallan kielenä

■ Kaisa Häkkinen

Nykyajan yhteiskunnissa vallan kieli on ensisijaisesti kirjoitettua kieltä. Mikael Agricola loi suomen kirjakielen jo 1500-luvulla, mutta todelliseksi vallankäytön välineeksi suomen kieli on kohonnut vasta paljon myöhemmin, Suomen itsenäisyyden aikana. Nykyään globalistumiskehitys pakottaa yhä useammassa yhteyksissä vaihtamaan suomen englantiin. Miten suomen kielen lopulta käy? Mistä suomen kielen tulevaisuus riippuu?

Virkasuomen lyhyt historia

Suomen kieltä alettiin kirjoittaa Ruotsin aikana, 1500-luvun puolimaissa. Kirjakieli syntyi reformaation paineesta: Jumalan sana oli tuotava jokaisen ulottuville hänen omalla äidinkiellään, Suomessa siis ruotsiksi tai suomeksi. Alussa suomenkielistä kirjallisuutta tuotettiin enimmäkseen kirkon tarpeisiin ja se oli sisällöltään pääosin hengellistä. Jumalallisessa laissa ja järjestyksessä oli kuitenkin monia yhtymäkohtia maallisiin valtajärjestelmiin, joten kirkon kieli antoi pohjaa myös hengellisyydestä riippumattoman vallankäytön kielelle.

1500-luvulla laaditun kirjallisuuden joukossa oli myös joitakin laki- ja virkakielen alaan kuuluvia suomennoksia, esimerkiksi käsin kirjoitettuja käännösversioita keskiaikaisesta Maunu Eerikinpojan maanlaista ja muutamia kuninkaan lähettämiä kirjeitä. Niissä käsiteltiin Ruotsin valtakunnan itäisen maakunnan suomenkielistä väestöä erityisesti koskettavia asioita, kuten uskollisuutta hallitsijalle ja velvollisuutta kyyditää maassa matkustavia virkamiehiä.¹

1600-luvun alussa suomennettiin Kristof-

fer-kuninkaan kaupunginlaki, ja maanlakiakin käännettiin uudestaan. Koko valtakuntaa koskeva lainsuomennos, Ruotzin waldacunnan laki, ilmestyi painosta vuonna 1759. Sillä ei kuitenkaan ollut virallisen lakikirjan asemaa, sillä maan varsinainen laki- ja hallintokieli oli yksiselitteisesti vallanpitäjien kieli eli ruotsi. Säädöksiä ja asetuksia annettiin kuitenkin suomeksi tarpeen mukaan, ja niitä käännettiin ensin tilapäisvoimin. Kuninkaan kansliaan perustettiin suomen kielen translaattorin virka vuonna 1735, mutta se täytettiin vakinaisesti vasta 1700-luvun lopulla.

Autonomian aikanaikin säilytettiin voimassa Ruotsin laki, ja osittain tästä syystä ruotsi säilytti vahvan asemansa virkakielenä erityisesti autonomisen suuriruhtinaskunnan sisäisissä asioissa. Oma merkityksensä oli myös pitkällä ruotsinkielisellä hallintoperinteellä ja koulutuksella: kun latina oli alkanut väistyä koulujärjestelmän piiristä, sen tilalle ei Suomessa ollut suinkaan tullut kansan enemmistökieli vaan ruotsi tai maan kaakkosisosissa saksa. Suomenkielistä kansaa yritettiin valistaa julkaisemalla suomennettua lainopillista käsikirjallisuutta ja laatimalla ruotsinkielisestä laista paranneltuja käännöksiä. Samalla suomen kielen yhteiskunnallista statusta yritettiin nostaa, ensi alkuun poliittisten keinojen puutteessa kansallisromanttisin ja muin ideologisin toimin. Henkisellä tasolla merkkitapaus ja käännekohta oli *Kalevalan* ilmestyminen vuonna 1835. Teos herätti laajaa kansainvälistä huomiota ja arvostusta, ja tämä puolestaan antoi suomen kielen asiaa ajaville uutta uskoa ja luottamusta todellisen kehityksen mahdollisuuksiin.

Virallisella tasolla varsinaista edistystä alkoi tapahtua vasta 1800-luvun loppupuolella. Tuomareilta ja virkamiehiltä alettiin vaatia ensin varovaisesti, sitten määrätietoisemmin suomen

1 Tuore yleisesitys vanhimmista suomenkielististä laki- ja hallintoteksteistä on Koivusalo 2007.

kielen taitoa, ja vuonna 1863 keisari Aleksanteri II suvaitsi hyväntahtoisesti allekirjoittaa kielisäädöksen, joka velvoitti paikallishallinnon virkamiehiä ottamaan vastaan suomenkielisiä asiakirjoja suomenkielisillä paikkakunnilla ja lisäksi viimeistään 20 vuoden siirtymäkauden jälkeen toimittamaan myös itse asiakirjat suomen kielellä, jos asiakas sitä vaati.²

Suomenkielisen virkamiehistön kehityksessä avainasema oli suomenkielisen koulujärjestelmän synnyllä. Ensimmäinen suomenkielinen oppikoulu perustettiin Jyväskylään vuonna 1858, ja suomenkielinen opettajaseminaari ja kansakoulu aloittivat toimintansa samassa kaupungissa 1860-luvulla. Suomenkielisten oppikoulujen määrä alkoi merkittävästi kasvaa 1870-luvun loppupuolelta lähtien.

Ylimmät viranomaiset saivat edelleen valita kielensä itse, ja esimerkiksi ylimmissä oikeusasteissa ja akateemisissa maailmassa ruotsin kieli säilytti hallitsevan asemansa 1900-luvun alkuun asti. Suomeksi koulunsa käyneiden ylioppilaiden määrä ylitti ruotsinkielisten määrän 1800-luvun lopulla. Tämän jälkeen virkamieskunta suomalaistui nopeasti ja myös käännösten suunta muuttui. Aiemmin kaikki viralliset tekstit oli ensin kirjoitettu ruotsiksi ja käännetty sitten suomeksi, jos ne ylipäänsä oli käännetty, mutta nyt alettiin työkielenä käyttää yhä useammin suomea.

Kun Suomi itsenäistyi, suomesta ja ruotsista tuli maan kansalliskieliä, joiden asema turvattiin perustuslaissa. Itsenäistymisen jälkeen suomen kielen laatua alettiin tietoisesti kehittää myös virallisin toimin. Eduskunnan aloitteesta ryhdyttiin laatimaan normatiivista sanakirjaa, *Nyky-suomen sanakirjaa*, ja lisäksi perustettiin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran yhteyteen toimisto, jonka tehtävänä oli normittaa julkista kielenkäyttöä. Tästä muotoutui vähitellen Kielitoimiston nimellä tunnettu instituutio, joka nykyään on osa vuonna 1976 perustettua Kotimaisten kielten tutkimuskeskusta.³

2 Tiivis yhteenveto suomen kielen asemaa koskevasta lainsäädännöstä autonomian ja itsenäisyyden aikana löytyy artikkelista Rommi – Pohls 1989: 119.

3 Suomalaisen kielenhuollon kehityksestä 1800-luvun lopulta nykypäiviin esim. Kalliokoski – Pokela 2004.

Sotien jälkeen hallintobyrokratia lisääntyi merkittävästi. Virkatekstien ja niiden tuottajien määrä kasvoi, mutta samalla kävi ilmeiseksi, että tavallisen kansalaisen oli koulutuksen lisääntymisestä huolimatta edelleen vaikea ymmärtää virkakieltä ja kommunikoida virkakoneiston kanssa. Enää ei ongelmana ollut se, että virkakieli oli vierasta kieltä, vaan se, että kieli oli rakenteeltaan mutkikasta ja sisälsi tavalliselle kielenkäyttäjille vieraita ilmaisekeinoja. Virkakielen selkeyttämiseksi perustettiin komitea, jonka mietinnön pohjalta valtioneuvosto antoi päätöksen virkakielen parantamisesta vuonna 1982. Samalla aloitettiin virallinen yhteistyö Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen ja valtion viranomaisten välillä. 1990-luvulta lähtien tässä työssä on kiinnitetty erityistä huomiota virkakielisiin teksteihin ja niiden tuottamiseen.⁴

Valtioneuvoston päätös virkakielen parantamisesta kumottiin aikansa eläneenä vuonna 2000. Sen sijaan hyvän ja selkeän virkakielen käyttö on tietoisesti pyritty ottamaan osaksi kaikkea normaalia virkatyötä.

Millaista on vallan kieli

Ennen kuin on mahdollista määritellä vallan kieltä, olisi määriteltävä, mitä on valta ja kuka tai mikä sitä käyttää. Vallan klassisen kolmijaon avulla ei päästä pitkälle, sillä nykyään valta muodostuu monitahoisesta vaikutussuhteiden verkostosta, jota kukaan ei täysin hallitse. Hallintokoneiston, lainsäätäjien ja toimeenpanijoiden lisäksi valtaa käyttävät omilla tavoillaan talouselämä, erilaiset etujärjestöt, media ja yksityiset mielipidevaikuttajat, eikä demokratiassa tietysti sovi unohtaa kansaakaan. Vallankäyttö ei kaikilta osin perustu selviin järjestelmiin, eivätkä kaikkien potentiaalisten vallankäyttäjien kielelliset vaikutuskeinot ole samanlaisia. Näin ollen tässä yhteydessä on syytä rajoittaa käsittelemään vain julkisen vallan kieltä.

4 Virkakielen tutkimuksesta ja huollosta esim. Heikkinen – Hiidenmaa – Tiililä 2000.

Suomen virkakieli on aikoinaan luotu kääntämällä ruotsista. Ennen käännettiin mahdollisimman tarkasti sana sanalta, joten käännöskielestä tuli automaattisesti rakenteeltaan erilaista kuin aito suomalainen kansankieli. Tätä ei välttämättä pidetty pahana. Lainasanat ja vierasmalliset rakenteet antoivat virkakielelle arvokkaan sävyyksen, joka erotti sen arkisesta puhekielestä ja nosti sen tavallisen rahvaan yläpuolelle. Tätä kieltä käyttämällä myös virkamies profiloitui ensisijaisesti järjestelmän edustajaksi, ei tavalliseksi arkiseksi ihmiseksi. Erilaisuus lisäsi sekä kielen että sen käyttäjän arvovaltaa.

Luonnollisen kielen ensisijainen muoto on puhuttu kieli. Kieli voi elää ja kehittyä satoja ja tuhansia vuosia pelkästään puhutussa muodossa. Vallan välineeksi sopii sekä puhuttu että kirjoitettu kieli, mutta kirjakielen käytöllä on selviä etuja. Kirjallista dokumenttia voi suunnitella ja muokata monin verroin pitemmän ajan kuin sen kirjoittaminen tai lukeminen kestää, siihen voi sorvata vaikuttavan mutkikkaita lauserakenteita, joita olisi mahdotonta hallita puhuttuina ja muistinvaraisesti. Mutkikkuus varaa dokumentin tekijälle mahdollisuuden itse selittää ja tulkita, mitä teksti oikeastaan tarkoittaa. Dokumenttiin voi kerätä aineksia useista eri lähteistä, ja valmis asiakirja voi sisältää enemmän tietoa kuin yksikään sen tekijöistä käytännössä pystyy hallitsemaan ja käsittelemään.

Puhe ja sen kuuntelu on perinteisesti ollut sidoksissa aikaan, paikkaan ja henkilöihin. Puhetta on osattu tallentaa vasta noin sata vuotta. Sen sijaan kirjoitettu kieli elää omaa elämäänsä. Kirjallisen dokumentin voi panna arkistoon talteen, ja sen sisällön yksityiskohtiin voi palata ja vedota koska tahansa uudestaan. Dokumentti on olemassa silloinkin, kun sitä ei kukaan aktiivisesti käytä. Dokumentti voi sitoa ja velvoittaa myös sellaisia yhteisön jäseniä, jotka eivät itse ole osallistuneet sen tuottamiseen eivätkä välttämättä ole edes tietoisia sen olemassaolosta. Kuinka moni meistä suomalaisista on lukenut Suomen lain kannesta kanteen ja muistaa lukemansa?

Vallan muotoutuminen on pitkä ja koko ajan jatkuva prosessi, ja tämä prosessi heijastuu

monin tavoin asiakirjoissa. Niitä tehdään harvoin täysin puhtaalta pöydältä. Aineksina käytetään aiemmin tehtyjä dokumentteja, laki- ja sopimustekstejä, mietintöjä, muistioita ja muita virka- ja suunnittelukielen tekstejä. Niiden käyttöä eivät rajoita mitkään tekijänoikeudet. Virkatekstin synty on monikerroksinen palapeli, jonka vaiheista osa on julkisuudelta piilossa. Tekovaiheen suunnittelussa ja neuvottelussa käytetään ammattislangia, lyhenteitä ja muita sisäpiirin ilmaisuja. Niistä osa pääsee myös valmiisiin teksteihin viestittämään uusista tai uuden näköisiksi tarkoitettuista ajatuskuvioista, joita tekstin taakse kätkeytyy. Niiden käyttäminen, tunnistaminen ja ymmärtäminen kertovat asiantuntijuudesta ja sisäpiiriin kuulumisesta.

Luonnollisella kielellä on monia funktioita. Yksi tärkeä tehtävä on tiedon välittäminen, mutta se ei ole ainoa. Tavallisesta arkisesta kommunikaatiosta suuri osa on vain yleistä yhteydenpitoa sekä itsensä ja ympäristönsä viihdyttämistä. Ihminen keskustelee myös ilmaistakseen itseään ja saadakseen vastakaikua. Vallan kieli ei keskustele. Se välittää tietoa, sanelee ja ohjaa. Se määrittelee, miten asiat ovat tai miten niiden pitäisi olla, se ei pohdiskele, kysy tai pyydä mitään, korkeintaan käskee täyttämään kaavakkeita ja lomakkeita ohjeiden mukaan. Näissä on jo etukäteen määritelty ne vaihtoehdot, joita vastaaja saa ajatella.

Vallan kieli on järjestelmän kieltä. Vaikka tekstin tekijänä on viime kädessä ihminen, hänen oma persoonansa ei tule esiin. Teksti ei myöskään puhuttele ketään henkilökohtaisesti. Se on sama kaikille. Rakenteeltaan kieli on normitettua standardikieltä, neutraalia, kurinalaista ja vakuuttavaa. Tällaista yleiskieltä ei suomeksi ollut olemassa vielä 1800-luvulla. Vanhat tekstit, myös sisällöltään vakavat ja asialliset, tuntuvat nykylukijasta huvittavilta sen takia, että niissä on jäljellä vielä persoonallista vaihtelua ja vakiintumattomuutta.⁵

5 Esimerkkejä esim. Häkkinen 2007.

Onko suomi uhanalainen kieli?

Suomen kielen tulevaisuutta on viime vuosina pohdittu ja spekuloitu ahkerasti, erityisesti sen jälkeen, kun koko maailman kielitilannetta tutkivat lingvistit 1990-luvulla totesivat suurimman osan maailman kielistä katoavan kokonaan lähimmän 200 vuoden kuluessa. Uhkia näyttääkin nousevan joka taholla: liike-elämän ja kansainvälisen politiikan yhteinen kieli on jo jonkin aikaa ollut itsestään selvästi englantia, ja nyt sen rinnalle saattaa olla nousemassa tähän asti alueellisenä mahtikielenä pysynyt kiina.

Vielä kymmenen vuotta sitten tuntui hyvin kaukaiselta ajatukselta se, että länsimaissa alettaisiin toden teolla opiskella ja käyttää kiinaa, mutta nyt tilanne on jo selvästi muuttumassa. Kiina pyrkii avautumaan ja ottamaan uudella tavalla aktiivisen toimijan roolia monilla elämän aloilla liike-elämästä urheiluun, ja kiinan kielen syntyperäisten puhujien osuus ja merkitys on kasvanut myös globaalissa tiedeyhteisössä. On vain ajan kysymys, milloin he alkavat käyttää keskenään omaa äidinkieltään kansainvälisillä foorumeilla ja edellyttävät myös muiden ymmärtävän sitä.

Miten syrjäinen Suomi pärjää näissä maailman paineissa? Onko suomen kieli vaarassa tulla jyrätyksi? Onko suomi pieni ja uhanalainen kieli, niin kuin usein sanotaan ja pelätään? Tätä asiaa on hyvä tarkastella kylmien tosiasioiden valossa.⁶ Tulos riippuu ratkaisevasti siitä, mihin suomea verrataan.

Ensimmäisenä vertailukohteena mieleen tuleva englantia on poikkeus maailman kielten joukossa. Se on poikkeuksellisen vahva ja ekspansiivinen kieli. 1500-luvulla englannin kielen puhujia oli suurin piirtein saman verran kuin suomen puhujia on tällä hetkellä, mutta sen jälkeen kielialue on laajentunut räjähdysmäisesti, ensin voittoisan merenkulun ja siirtomaapolitiikan ansiosta, sitten kansainvälisen kaupan ja englantia suosivan maailmanpoliittisen tilanteen ansiosta. Maailmassa ei ole yhtään ainoa-

ta toista yhtä ekspansiivista kieltä. Nähtäväksi tosin jää, kehittyykö tällaiseksi myös kiina, joka jo lähtöasemissaan on puhujamäärällä mitaten maailman suurin kieli.

Muita suomelle epäedullisia vertailukohteita ovat suuret, vahvat kansalliset kielet ja vanhat, arvostetut kulttuurikieliset, sellaiset kuin esimerkiksi espanja, hindi, urdu, ranska, arabia, venäjä ja saksa. Näidenkin rinnalla suomi tosiaan tuntuu pieneltä ja mitättömältä.

Maailmassa on yhteensä lähes 7 000 eri kieltä, mutta näistä on vain 83 sellaista, joiden puhujia on enemmän kuin 10 miljoonaa. Kaikista maailman kielistä vain 347 kieltä eli noin 5 prosenttia on sellaisia, joilla on yli miljoona puhujaa. Suomi, jonka puhujia on yli viisi miljoonaa, ei ole tässä 5 prosentin joukossa suinkaan häntäpäässä.

Maailman kielistä valtaosa on aivan oikeasti pieniä kieliä. Jos tarkastellaan, miten kielten ja kielenpuhujien lukumäärät vastaavat toisiaan, päädytään hämmentävään tulokseen. Jos pidämme suurina kielinä niitä edellä mainittua 5 prosenttia, joiden puhujia on yli miljoona, ja katsomme, kuinka suurta osaa jäljelle jäävien pienten kielten puhujat yhteensä edustavat maailman väestöstä, tulos on 6 prosenttia. Siis 6 prosenttia maailman väestöstä edustaa 95 prosenttia maailman kielten yhteen lasketusta lukumäärästä! Toisin sanoen ylivoimainen enemmistö maailman kielistä on suomeen verrattuna pieniä kieliä. Jos maailman kielet jaetaan luokkiin puhujamäärien mukaan, ehdottomasti suurimman luokan muodostavat ne kielet, joiden puhujamäärä vaihtelee välillä 1 000–10 000. Näitä kieliä on yhteensä noin 2 000.

Edelliset tilastot osoittavat kiistattomasti, että suomen leimaaminen pieneksi kieleksi on vahvaa liioittelua. Ehkäpä tämäkin on vain yksi ilmentymä siitä suomalaisten yleisestä taipumuksesta vähätellä itseään ja ansioitaan. Missään tapauksessa suomi ei ole uhanalainen kieli niin kauan kuin se on itsenäisen valtion kansalliskieli, suomalaisen yhteiskunnan tärkein virallinen kieli ja koulutuksen kieli peruskoulusta yliopistoon asti.

Nykysuomalaisilla ei ole mitään syytä surkuttella kielensä asemaa ja tilaa. Suomen lähipiiri-

⁶ Tuoretta tietoa maailman kielitilanteesta tarjoaa Grimes (toim.) 2008.

ristä löytyy kyllä helposti esimerkkejä, joiden pitäisi muistuttaa meitä tästä. Monien suomen sukukielten tilanne on todella uhanalainen ja vaikea, kun tarjolla ei ole omakielistä koulutusta eikä omaa kieltä voi käyttää viranomaisten kanssa asioissa. Näin oli suomenkin laita vielä 1800-luvun alkupuolella. Sen jälkeen suomen kielen kehitys on ollut kuin sankaritarina: ensin koulutuksen ja alempien viranomaisten kieleksi, sitten täysipainoiseksi sivistyskieleksi, korkeimpien viranomaisten ensisijaiseksi kieleksi, itsenäisen valtion kansalliskieleksi ja lopulta yhdeksi Euroopan unionin viralliseksi kieleksi. Näillä eväillä suomen kieli elää ja menestyy niin kauan kuin suomalaiset itse sitä haluavat. Eihän meitä edes kukaan ulkopuolinen vaadi siitä luopumaan.

Miksi suomen kieli kannattaa säilyttää?

Sosiolingvistiikan aksiooman mukaan kieli on ryhmän tunnusmerkki. Samaa kieltä puhuvat ymmärtävät toisiaan ja tuntevat kuuluvansa yhteen. Sangen moni suomalainen on ulkomailta asuessaan tai matkaillessaan kokenut elävästi, kuinka helppoa on mennä juttelemaan täysin vieraan ihmisen kanssa pelkästään sen takia, että tämä kuuluu puhuvan suomea.

Kieli yhdistää myös kotimaassa. Yhteinen kieli tekee arkipäivän asioiden hoitamisesta helppoa. Yhteiseen sanastoon on tiivistynyt paljon yhteistä, vuosien ja vuosikymmenien mittaan havaittua ja opittua tietoa omasta sekä ympäristön lähihistoriasta ja kulttuurista. Pelkkä sanallinen viittaus riittää laukaisemaan mielessä varsinaisen asian lisäksi suuren määrän muistikuvia ja asiayhteyksiä. Mitä tuo suomalaisen mieleen esimerkiksi *sauna* ja *juhannusyö*, *myllykirje* tai *nahkurin orsi*? Mahtaako tätä kaikkea löytää jostakin sanakirjasta tai hakuteoksesta?

Jos koko maailman kaikki ihmiset puhuisivat samaa kieltä ja käyttäisivät kielestä vain sitä osaa, joka perustuisi kaikkien yhteiseen tietoon ja kokemukseen, kielestä tulisi hyvin yksinkertainen ja pelkistetty. Universaaleja peruskäsitteitä kyllä löytyy, mutta erojakin syntyy heti, kun

aletaan tehdä kielellä taidetta tai puhua erikoistietoa vaativista asioista, joita eri yhteiskunnissa ja kulttuureissa totisesti riittää. Koko maailman yhteinen kieli ja kokemusmaailma olisivat vain kapea siivu todellisuuden koko kirjosta. Siihenkö me haluamme latistaa tietomme, ajatuksemme ja tunteemme?

Yhteistä kieltä on kautta aikojen pidetty kansan tunnusmerkkinä. Yksinkertaisimmillaan tämä on merkinnyt sitä, että tiettyä kieltä puhuvia on pidetty tietyn kansan edustajina. Hyvä esimerkki löytyy Raamatusta, Tuomarien kirjan 12. luvusta, jossa gileadilaiset tunnistivat efraimilaisia heidän idiomaattista kielitaitoaan tutkimalla. Jos kiinni otettu pakenija äänsi ”tähkää” merkitsevän sanan tavalla, joka paljasti hänet efraimilaiseksi, hänet tapettiin. Kieli oli elämän tai kuoleman kysymys.

Kansaa on vaikea määritellä yksiselitteisesti. Nykyajan yhteiskuntajärjestys edellyttää, että kaikki maailman ihmiset ovat jonkin valtion kansalaisia, ja kukin valtio määrittelee, millä edellytyksin sen kansalaisuuden voi saavuttaa. Kansalaisuus on joka tapauksessa eri asia kuin kansallisuus, joka on kuulumista tiettyyn kansaan valtiollisista järjestelmistä riippumatta. Kansa määrittelee kansallisuutensa tunnusmerkit itse, ja kansallisen identiteetin luominen on tietoista, tavoitteellista toimintaa. Mikä tekee suomalaisen suomalaiseksi? Kieli ei ole ainoa eikä pakollinen tunnusmerkki, mutta sitä ei voi kokonaan ohittaaakaan. Olisiko suomalaisia enää olemassa, jos ei olisi suomen kieltä?

Kuten artikkelin alkupuolella todettiin, suomenkieliset suomalaiset ovat vuosisatojen ajan saaneet alistua siihen, että heitä on hallittu ja heitä koskevat asiat on ratkaistu kielellä, jota he eivät ole itse ymmärtäneet. Eikö nyt olisi aika kääntää tämä kieliongelma eduksi? Käyttämällä määrätietoisesti suomen kieltä suomalaiset voivat pitkälti itse päättää ja säädellä, miten nopeasti ja helposti ulkopuoliset pääsevät osallisiksi heidän asioistaan. Kielen voi valita tarpeen mukaan. Muilla kielillä ilmaistaan se, mikä halutaan tarjoilla kansainväliseen kulutukseen, omat asiat pidetään tietoisesti omina omaa kieltä käyttämällä. Suomalaisilla on valinnan varaa, kos-

ka kattavan ja tehokkaan koulutusjärjestelmän ansiosta suomalaiset osaavat muutakin kuin äidinkieltään. Suomen kieli on tehokas ja taatusti rauhanomainen maanpuolustusjärjestelmä. Siitä luopuminen olisi kansallinen itsemurha.

Lähteet

- Grimes, Barbara (toim.) 2008: *Ethnologue; Languages of the World*. An encyclopedic reference work cataloging all of the world's 6,912 known living languages. Uusin laitos saatavissa verkko-osoitteesta <http://www.ethnologue.com/>
- Heikkinen, Vesa – Hiidenmaa, Pirjo – Tiililä, Ulla 2000: *Teksti työnä, virka kielenä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Häkkinen, Kaisa 2007: Esimerkkejä kielen muuttumisesta. – *Suomennoskirjallisuuden historia 1*. Toimittaneet H. K. Riikonen, Urpo Kovala, Pekka Kujamäki ja Outi Paloposki. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1084. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kalliokoski, Eija – Pokela, Kristiina 2004: Puristien suomen moniarvoiseen kieleen. Oikeakielisyyden, kielenohjailun ja -huollon periaatteita ja käytäntöä nyky-
- suomen alusta kolmannelle vuosituhatluvulle. Vaasan yliopiston julkaisuja, Selvityksiä ja raportteja 110. Esipuhe ja toim. Antero Niemikorpi. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Koivusalo, Esko 2007: Laki- ja hallintotekstien kääntäminen. – *Suomennoskirjallisuuden historia 1*. Toimittaneet H. K. Riikonen, Urpo Kovala, Pekka Kujamäki ja Outi Paloposki. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1084. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Pyhä Raamattu 1993: Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Jyväskylä – Helsinki: Gummerus.
- Rommi, Pirkko – Pohls, Marketta 1989: Poliittisen fennomanian synty ja nousu. – *Herää Suomi. Suomalaisuusliikkeen historiaa*. Päätoimittaja Päiviö Tommila. Kuopio: Kustannuskiila Oy.

Kirjoittaja on suomen kielen professori. Artikkelin perustuu Turussa Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry:n tilaisuudessa 17.4.2008 pidettyyn esitelmään.